

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Trondheim, 23.02.2015

Deres ref.:
12/3252

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2014/14550

Saksbehandler:
Nils Kristian Grønvik

Høringsuttalelse til forslag om å oppheve forskrift om svarthalespove som prioritert art etter naturmangfoldloven

Det vises til departementets brev av 17. desember 2014, med forslag om å oppheve forskrift 20. mai 2011 nr.524 om svarthalespove (*limosa limosa*) som prioritert art.

Bakgrunn for prioritering

Regjeringen vedtok å prioritere svarthalespove i 2011 fordi arten var og fremdeles er sterkt truet. Den internasjonale tilbakegangen er også dramatisk. Særlig gjelder det den europeiske underarten *limosa*, som i Norge kun hekker i et avgrenset område på Jæren. Her hekker den nesten utelukkende i intensivt dyrket graseng. Slått av gras i hekketiden er den viktigste årsaken til at ungeproduksjonen har vært svært liten over mange år. Svarthalespove ble vurdert som en art som ville ha god nytte av prioritering. Tilsvarende vurderte man alternative virkemidler som lite egnede. Formålet med prioriteringen er at bestandsmålet for arten i lovens § 5 skal nås. Den norske bestanden teller i dag ca 20 par, og bestandsmålet er ikke nådd.

Praktisering av forskriften

Det sentrale virkemiddelet for bevaring av svarthalespove på Jæren var forbudet mot slått i det økologiske funksjonsområdet før 15. juli, jf. forskriften § 4 tredje ledd. Slått i det økologiske funksjonsområdet før ungene blir flyvedyktige medfører normalt at de fleste av ungene blir drept av slåmaskinen. Dersom unger overlever slåmaskinen vil fraværet av skjul etter slåtten innebære en stor risiko for at eventuelle overlevende unger blir tatt av predatorer.

I hekkesesongene 2012, 2013 og 2014 har alle grunneiere som har bedt om det fått dispensasjon fra forbudet mot slått før 15. juli. I samme periode har Fylkesmannen tilbudt tilskudd til grunneiere som frivillig ville utsette slåtten i hekkeområdene, men interessen for det har vært svært liten. Bakgrunnen for dispensasjonene er at naturmangfoldloven § 24 gir grunneier rett til å kreve dispensasjon dersom summen av hensyn i etterkant av vedtaket om prioritering gir restriksjoner som medfører en vesentlig vanskeliggjøring og et vesentlig tap. Departementet har i brev til direktoratet den 14. januar 2013, uttalt at bestemmelsen skal forstås slik at fylkesmannen har anledning til å gi grunneier dispensasjon selv om dette vil forringe artens bestandssituasjon og bestandsutvikling. I 2012 ble det klargjort at tilbud om økonomisk kompensasjon i form av tilskudd til tilpasset drift

ikke var tilstrekkelig til hindre at grunneierne hadde krav på dispensasjon.

Fylkesmannen har hvert år i denne perioden registrert hekkeområdene og ungeproduksjonen så langt det lar seg gjøre. Felles for alle år er at det blir produsert svært få unger pr par. De siste års praktisering av forskriften har vist at artens bestandssituasjon ikke bedres uten et forbud mot slått før ungene er flygedyktige.

Konsekvenser for svarthalespove

Det fremgår av departementets høringsbrev at det forutsettes at det kommer på plass et eller flere andre virkemidler som kan ta vare på arten. Hvilke virkemidler dette kan være nevnes ikke.

Svarthalespoven er en av de artene som i dag har størst behov for tiltak for å forhindre at den forsvinner fra vår fauna som følge av menneskelig aktivitet. Med dagens praktisering av forskriften gis alle grunneiere som har hekkende svarthalespover på sine enger anledning til å slå gresset på et tidspunkt hvor ungene normalt ikke er flygedyktige, og på en måte som er egnet til å ta livet av alle ungene.

Direktoratet anser det ikke realistisk å kunne sikre artens reproduksjon ved andre virkemidler så lenge det tillates slått som tar livet av ungene. Til tross for flere års praktisering av forskriften er det i dag ikke andre kjente effektive virkemidler som kan iverksettes for å bedre artens bestandssituasjon.

Begrunnelsen for forslaget om avprioritering er oppgitt å være høyt konfliktnivå og at grunneierne oppfatter situasjonen som lite forutsigbar. Dette til tross for at grunneierne tilbys full økonomisk kompensasjon for sine tap. Direktoratet ser det ikke realistisk å kunne hindre at arten utrykkes fra Norge uten at dette medfører visse ulemper for noen. Det samme gjelder svært mange andre arter som trues av menneskelig aktivitet.

Tilpasset slått er nevnt som et mulig tiltak, jf erfaringer med åkerrikse. Dvs. slåttmønster fra midten og utover, justering av fart og oppjustering av kniver. Hensikten er at kyllinger skal kunne rømme eller at noen skal kunne berge for knivene ved å trykke. Tiltaket har begrenset virkning fordi kyllinger som trykker også vil være svært utsatt for å bli overkjørt eller tatt av slåmaskinen. Etter at slåtten er gjennomført vil det ikke være noe gras som kyllingene kan gjemme seg i, og de vil være svært utsatt for predatorer. Slike tiltak vil dessuten øke kostnad og tidsbruk ved slått for grunneierne. Etter konfliktsituasjonen de siste årene er det høyst usikkert om grunneierne frivillig vil inngå avtaler om dette.

Predator kontroll kan være aktuelt som supplement til utsatt slått i hekkeområder i en sårbar periode rett etter at områdene rundt blir slått.

Dersom forskriften oppheves kan fylkesmannen fortsatt inngå avtale med de enkelte grunneierne om utsatt slått. Dette forutsetter at det stilles midler til rådighet som kompensasjon for det tapet grunneierne påføres ved den utsatte slåtten. Det er etter vårt syn uklart om dette virkemiddelet kan benyttes i et slikt omfang at det sikrer en positiv bestandsutvikling på sikt.

Det er pekt på at arten gis en viss beskyttelse gjennom aktsomhetsplikten i naturmangfoldlovens § 6. Selv om bestemmelsen skulle utløse en plikt til ikke å kjøre over eventuelle reir eller individer man ser, vil slåtten i funksjonsområdet medføre at ungene har minimal mulighet for å finne skjul, og dermed overleve til de blir flyvedyktige. Den registrerte bestandsutviklingen bekrefter dette. En eventuell avprioritering av arten vil medføre et økt behov for målrettet informasjon om mulige tiltak og innholdet i aktsomhetsplikten i naturmangfoldloven § 6.

Utfordringer for arter i kulturlandskapet

Muligheten til å prioritere arter ble innført i naturmangfoldloven som et dynamisk virkemiddel rettet inn mot arter som har spesielle behov for hensyn, ut fra sin bestandsstatus og trusselfaktorer de blir utsatt for.

Fordelen med prioritering er at det gir en mulighet for å intensivere innsatsen for noen arter som krever spesielle virkemidler, og som ikke typisk fanges opp gjennom tradisjonelt vern. Kulturlandskapsarter er eksempler på det. Disse bruker menneskeskapt landskap - enten fordi de er spesielt godt tilpasset til det eller fordi kulturlandskapet har erstattet våtmarker eller andre høyproduktive areal som artene opprinnelig brukte.

Mange av verdens fuglebestander har en bekymringsfull nedgang i bestandssituasjon og særlig blir det store tapet av trekkfugler i Europa viet stor oppmerksomhet for tiden. Norge er pålagt gjennom internasjonale forpliktelser i Biomangfoldkonvensjonen (CBD) å bidra til å begrense og erstatte dette tapet gjennom en større restaurering av våre våtmarker, herunder tiltak for å begrense nedgangen i våre kulturlandskapsarter.

Artsvern vil være komplisert og kontroversielt når bevaringstiltak kommer i konflikt med næringsvirksomhet. Arter som er kandidater for prioritering vil ofte være arter som er truet på grunn av konflikt med andre interesser, bl.a. arealbruksinteresser. For disse kan prioritering være en siste utvei. For svarthalespoven innebærer grunneiernes rett til å kreve dispensasjon, til tross for at de tilbys full økonomisk kompensasjon, at arten ikke kan gis effektiv beskyttelse gjennom forskriften.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Anngve Svarte
Direktør Arts- og vannavdelingen

Terje Bø
seksjonsleder